

Hemingwayren festa, bueltan

Ernest Hemingwayren 'Fiesta. Eguzkia jaikitzen da' eleberri ezaguna ekarri du euskarara Koro Navarrok, Literatura Unibertsala bildumaren barruan • Anjel Lertxundik jantzi du, hitzaurre batekin

Itziar Ugarte Irizar

Lehen geltokia, Paris. Han elkartuko dira Jake Barnes Lehen Mundu Gerrak zauritutako kazetaria –narratzailea– eta Brett Ashley, erizaina eta Barnesekin maite jokoetan aritutakoa. Beste estatubatuar batzuekin elkartu, eta boskotean eta festa gogoari tiraka helduko dira azken geltokira: Iruñeko sanferminetara. Jai giroak blaituko du dena, baina maitasun gatazkak ere azaleratuko dira zalapartaren erdian. Tramaren ardatzean hori, eta inguruko bizipenak, kazetariaren eskuz jasoak. Horiek, besteren artean, Ernest Hemingway estatubatuarren (Oak Park, Illinois, 1899 - Ketchum, Idaho, 1961) 1926ko lan autopatuaren gakoak. Koro Navarroren itzulpenean, euskarara heldu berri da *Fiesta. Eguzkia jaikitzen da*, Hemingway XX. mendeko idazle handienetako bat bihurtu zuen lana. Igelak eta Ereinek plazaratu dute, Literatura Unibertsala bildumaren barruan, eta Anjel Lertxundik egin du hitzaurrea.

Literatura Unibertsala bildumak euskal itzulpenaren alorrean bete duen lekuaz gogoeta plazaratu nahi izan du Navarrok, liburua xehatzen hasi aurretik. Bilduma martxan jarri zenean, 1990ean, literatura itzulia euskal letretan bigarren mailakotzat hartzen zela oroitu du, eta, aldatarik izan bada, proiektuak zerikusituzena izan duela esan du: «Itzulpena bazterreko gauzatzen hartzen zen; mespretxuz ikusten zen. Orain gauzak aldatzen ari dira, jendea hasi da literatura itzulia bere horretan estimatzen; hein handi batean, bilduma honi esker».

Liburua etorrita, berriz, haren estilo «moderno» azpimarratu du itzulzaileak, gaur arteko «ospea» ekarri dion forma. «Egun zaila egiten zaigu garai hartan jartzea. Jatorrizkoaren azala ikusita [erakutsi egin du aurkezpenean] barregarria edo harrigarria egiten zaigu, zaharkitua zaigun modernismo bat, baina kutsu hori gordetzen duela uste dut: liburu moderno batena». Igelak 1998an argitaratutako *Francis Macomber eta beste zenbait ipuin*-en dato-

Aitziber Atorrasagasti, Koro Navarro —itzulpenaren egilea—, Anjel Lertxundi eta Itziar Diez de Ultzurrun, atzo, Donostiako Konstituzio plazan. GORKA RUBIO / FOKU

ren istorio batekin antzemanda-ko lotura ere aipatu du; hango narratzaile batean «maitasun hiruki bat» ageri bada, *Fiesta. Eguzkia jaikitzen da*-n «maitasun pentagono bat» agertzen dela azalduta.

Iruñea nobelako kokapen zentralerako bat izan arren, Donostia ere «ekintza nagusiaren kontrapuntu gisa» ageri dela gogoratu du itzulzaileak, baita euskaldunak Hemingwayrentzat «base-ritarrak» direla ere, «eta ez hirian daudenak». Emakumezko pertsonaia bakarra, Brett Ashley, tartean ageriko dela ere gehitu du: «Jendea, alkohola, festa... eromen horretan badaude etenaldiak ere, bakea, natura, lasaitasuna. Eta emakumea, ez dut uste kasualitatez, ez da egongo ez mendian, ez Donostian».

Errealismoaren dohaina

Lertxundik, bestalde, Hemingwayren «kazetari sena» izan du gogoan, hari esker irauli zuelakoa ordura arteko nobelagintza. «Kazetaritzaren elementu inportanteenak berreskuratu zituen lehen liburuetatik, eta nabarmena

da hemen. Askotako erreportajetik; mestizaje tankerako estilo bat erakusten du». Eguneroko bizimoduari «etekin literarioa» ateratzen asmatu izana ere txalotu

Egun zaila egiten zaigu garai hartan jartzea. Baina liburu moderno baten kutsua gordetzen du [eleberriak]

Koro Navarro
Itzulzailea

«Biarritzetik Iruñera autoan doazelarik, gure herriaren paisaia guztiak ikusten dira, 'travelling' batean bezala»

Anjel Lertxundi
Idazlea eta hitzaurrearen egilea

dio idazleak idazleari, hori delakoan «lan artistikoetan» nekezena: «Egunerokotasunean ezkutatzen dena nabarmentzea da errealismoaren dohaina. Ez dira hemen erlazio asko esplizitatzen, keinuak dira ia denak, ederki argitzen zaizkigunak irakurketan».

Navarroren itzulpena etorrita, protagonista euskal irakurleari

oso hurbilekoa egingo zaiola ere adierazi du Lertxundik. Protagonista kuadrilla delako, «kuadrillaren figura soziala», haren hitzetan: «Kuadrilla ez da euskaldunon eskusiba, baina gurean segitzen du funtzionatzen beste leku batzuetan ez bezala, onerako eta txarrerako». Azpimarra jarri dio, hartara, liburuan datozen ahots askotariko elkarrizketei. «Gogoan duzue bi edo hiru pertsonaren arteko elkarrizketa asko dituen libururik? Nik ez. Oso zaila da hiru ahots baino gehiago ematea». Hemingwayk, ordea, bost seiren arteko jarduna ematen du, eta irakurle-

arentzat oharkabekoa den «miraritzat» jo du hark. Hitanoa baliatu du solas horiek euskaraz jartzeko Navarrok, eta, bidenabar, Lertxundik azaldu du luze iraungo duela literaturan, ahozkoan erabilera murriztuz badoa ere.

Ezagunak dira, Hemingwayk bezala, beste idazle handi askok Euskal Herrian egindako pasae-

rak, baina, Lertxundiren esanetan, ez dago inor euskal paisaiak estatubatuarrek bezala eraman dituenik hitzetara. «Biarritzetik Iruñera, berdetik harri kolorera, autoz doazelarik, gure herriaren paisaia guztiak ikusten dira, *travelling* batean bezala, irakurlea konturatu gabe *travelling* batean doala».

Literatura Unibertsala bildumaren parte diren aldetik, Aitziber Atorrasagasti Eusko Jaurlaritzako Kultura sustatzeko zuzendaria eta Itziar Diez de Ultzurrun EIZIE Euskal Itzulzaile, Zuzentzaile eta Interpretaren Elkartearen lehendakaria ere izan dira lanaren aurkezpenean. Hemingwayrena bildumak nazioarteko literaturatik euskarari ekarri dion 179. izenburua dela oroitu dute, eta horretan segitzeko borondatea berretsi du Atorrasagastik –Navarrok aurrez hala egiteko eskaera zuzena egin ostean–. Aurten urrats bat aurrera egin dutela ere nabarmendu du: «Programa Hizkuntza Politika Saitetik Kultura Sailera pasatu da, eta uste dut normalizazioarekin zerikusia duen pauso handi bat dela».